

Український державний університет залізничного транспорту

Затверджено
на засіданні кафедри економіки та управління
виробничим і комерційним бізнесом
прот. №1 від 12 вересня 2022 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП ДО ФАХУ

I семестр 2022-2023 навчального року

освітній рівень перший (бакалавр)

галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки

спеціальність 051 Економіка

освітня програма: - Економіка підприємства (ЕП)

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

Команда викладачів:

Лектор: Дикань Володимир Леонідович
--

Контакти: dykan_vl@kart.edu.ua

Години прийому та консультацій: 13.00-14.00 понеділок
--

ВСТУП ДО ФАХУ

I семестр 2022/2023 н.р.

Команда викладачів:

Лектор: Дикань Володимир Леонідович

Контакти: dykan_vl@kart.edu.ua

Години прийому та консультацій: 13.00-14.00 понеділок

Прискорення темпів технологічного прогресу, масштабна інтернаціоналізація бізнесу, фундаментальна цифрова перебудова глобальних економічних процесів, інтелектуалізація та роботизація промисловості виступають наразі ключовими трендами економічного розвитку світових лідерів бізнес-простору. Відбувається формування нової технологічної парадигми розвитку країн, зазначає кардинальної зміни система взаємозв'язків щодо створення доданої вартості продукції, змінюється система освіти і технології виховання високваліфікованих фахівців. У цих умовах положення країни на світовій арені визначається насамперед рівнем адаптивності до змін у глобальному економічному просторі і оперативності врахування глобальних трендів при визначенні напрямів економічного та соціального зростання країни.

Забезпечення конкурентоспроможності як вітчизняних підприємств, так і країни в цілому, у значній мірі залежить від компетентності і професіоналізму фахівців, здатних приймати ефективні та дієві управлінські рішення, пов'язані як з визначенням стратегічних пріоритетів розвитку, так і вирішенням оперативних завдань. Досягнення високого рівня професіоналізму і компетентності кадрів потребує глибоких теоретичних знань сучасної економічної теорії і базових законів економіки, механізму функціонування визначальних інститутів національної та світової економічних систем, зокрема ринку і держави.

Навчальна дисципліна «Вступ до фаху» дозволяє в повній мірі оволодіти знаннями базових принципів функціонування економіки, які є актуальними протягом багатьох років, а також сучасних і майбутніх трендів економічного розвитку, зміна яких відбувається лавиноподібними темпами, що дасть змогу сформуванню підґрунтя для чіткого розуміння і глибокого аналітичного осмислення соціально-економічних процесів.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Здатність виявляти закономірності функціонування сучасної економіки на мікро- та макrorівні.

Розуміння основних особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

Здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

Розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері регулювання економічних та соціально-трудоових відносин.

Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

Здатність проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, стану функціональних підсистем підприємств, організацій та установ.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Якщо вас цікавлять тенденції економічного розвитку, особливості економічних відносин на підприємстві, у галузі, національній чи світовій економіці, ви хочете ознайомитися з динамічними тенденціями розвитку економічної думки, класиками економічної теорії та особливостями сучасних економічних вчень, зрозуміти як економічні та соціальні явища впливають на життя суспільства загалом і рівень його добробуту зокрема, як подолати кризові явища на підприємстві і в країні загалом і забезпечити їх випереджаючий та сталий розвиток, тоді вам просто обов'язково варто пройти цей курс!

Від здобувачів очікується: бажання отримувати нові знання в галузі економіки.

Перша частина курсу присвячена вивченню базових понять економіки, зокрема сутності понять «суспільство» і «економіка», основних економічних шкіл та їх представників, сутності та моделей економічних систем, економічних потреб, благ та ресурсів.

Друга частина курсу присвячена вивченню особливостей функціонування соціально-ринкової економіки, механізмів ринкового саморегулювання і державного регулювання економічних систем, забезпечення конкурентного порядку.

Команда викладачів і ваші колеги будуть готові надати допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті, на форумі і особисто – у робочий час.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам глибоке розуміння економічних законів та соціально-економічних процесів у суспільстві.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані

знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та розробки індивідуальних завдань.

Теми курсу

ТЕМА 1. Суспільство та економіка	ТЕМА 5. Соціальне ринкове господарство
ТЕМА 2. Економічні системи: сутність, види та моделі	ТЕМА 6. Сучасне ринкове господарство як синтез комерційного та некомерційного секторів
ТЕМА 3. Економічні потреби, блага, ресурси. Соціально-економічна ефективність	ТЕМА 7. Конкурентний порядок
ТЕМА 4. Власність: сутність та форми. Економічні інтереси	ТЕМА 8. Держава та економіка. Роль держави в регулюванні економічних процесів
	ТЕМА 9. Зайнятість та безробіття

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Перелік рекомендованої літератури наведено в Додатку 1.

Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Лекції

Список основних лекцій курсу наведений нижче. Пильнуйте за змінами у розкладі.

Тиж-день	Кільк. годин	Тема лекції
1	2	Суспільство та економіка
2-3	4	Економічні системи: сутність, види та моделі
4-5	4	Економічні потреби, блага, ресурси. Соціально-економічна ефективність.
6-7	4	Власність: сутність та форми. Економічні інтереси
Модульний контроль		
8-9	4	Соціальне ринкове господарство
10	2	Сучасне ринкове господарство як синтез комерційного та некомерційного секторів
11-12	4	Конкурентний порядок
13-14	4	Держава та економіка. Роль держави в регулюванні економічних процесів
15	2	Зайнятість та безробіття
Модульний контроль		
Залік		

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки і індивідуального навчального плану (при успішній здачі іспиту/заліку) здобувача вищої освіти, оцінка, виставлена

за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (відмінно, добре, задовільно (незадовільно) для іспитів, курсових робіт/проектів або зараховано/незараховано для заліків) та шкали ECTS (A, B, C, D, E, F).

Визначення назви за національною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS Оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік або екзамен (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується виконати індивідуальне завдання у вигляді реферату і презентації впродовж семестру (за списком запропонованих тем). За вчасне та вірне виконання завдання нараховується до **30 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 20 до 30 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

В якості індивідуальних завдань передбачено написання студентами реферативної роботи за індивідуальними завданнями, що охоплює декілька найбільш важливих тем.

1. Сутність поняття «економіка», порівняльна характеристика її видів.
2. Дослідження глобальних економічних проблем.
3. Сучасні підходи до класифікації та моделювання економічної поведінки.
4. Соціальна ринкова економіка як найвища форма розвитку ринкової економіки.
5. Сучасні класифікації економічних систем, що застосовуються у світовій практиці.
6. Еволюція відносин власності в ринковій економіці.
7. Сучасні тенденції розвитку національної економіки.
8. Основні економічні школи та їх представники: минуле та сьогодення.
9. Сучасні тенденції розвитку світової економіки.
10. Різноманіття форм власності в сучасній ринковій економіці.
11. Державне регулювання економіки. Межі державного втручання в ринкову економіку.
12. Благодійна діяльність та її цілі в ринковій економіці.
13. Основні моделі державного регулювання економіки.
14. Соціальна ринкова економіка як найбільш оптимальна форма поєднання державного

регулювання і ринкового саморегулювання.

15. Особливості соціального партнерства та доцільність його існування.

Ступінь залученості та активності студента на заняттях:

Оцінюються ступінь залученості та активності студента на заняттях, а також стисла презентація виконаних завдань. Ступінь залученості визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань економіки. **Максимальна кількість становить 30 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання. **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Залік:

Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання викладача (Додаток 2).

Програмні результати навчання

Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу

Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків для забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Команда викладачів:

Дикань Володимир Леонідович (<http://kart.edu.ua/kafedra-eyvkb-ua/zav-kaf-eyvkb-ua>) – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом, лектор із вступу до фаху в УкрДУЗТ. Отримав ступінь д.е.н. за спеціальністю 08.02.03 – «Управління, планування і державне регулювання економіки» у спеціалізованій раді при Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна у 1996 році. Напрямки наукової діяльності: забезпечення конкурентоздатності підприємств в умовах ринкової економіки; економічна безпека підприємства; стратегічне управління підприємством; державне регулювання економіки; міжнародні транспортні коридори та логістичні центри.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

ДОДАТОК 1
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ
«ВСТУП ДО ФАХУ»

1. Основи бізнесу: навч. посібник / В.Л. Дикань, І.В. Токмакова, В. О. Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 290 с.
2. Дикань В.Л., Боровик Ю.Т., Полякова О.М., Уткіна Ю.М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств: підручник. Харків: УкрДАЗТ, 2010. 420 с.
3. Підприємництво: підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2018. Ч. 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності. 241 с.
4. Підприємництво: підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2018. Ч. 2. Реалізація підприємницької діяльності у сучасних ринкових умовах. 228 с.
5. Дикань В. Л., Каличева Н. Є., Обруч Г. В. Конспект лекцій з дисципліни «Вступ до фаху»: ч.1. Харків: УкрДУЗТ, 2021. 58 с.
6. Дикань В. Л., Обруч Г. В., Заєць Г. П. Конспект лекцій з дисципліни «Вступ до фаху»: ч.2. Харків: УкрДУЗТ, 2021. 68 с.
7. Методичні вказівки до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Вступ до фаху» / В. Л. Дикань, Н. Є. Каличева, Г. В. Обруч. Харків: УкрДУЗТ, 2021. 49 с.
8. Панченко С. В., Дикань В. Л., Воловельська І. В., Маслова В. О. Управління бізнесом: підручник. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 288 с.
9. Экономика предприятия: учебное пособие / В. Л. Дикань, Е.В. Шраменко, Н. В. Якименко. Харьков: УкрГАЗТ, 2012. 278 с.
10. Дикань В.Л., Єлагін Ю.В., Сухорукова Т.Г. Економіка праці на підприємствах залізничного транспорту: навч. посібник. Харків: УкрДАЗТ, 2012. 345 с.
11. Компанієць В. В. Моральні основи економіки та підприємницької діяльності: підручник. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 353 с.
12. Дикань В. Л., Зубенко О. В., Маковоз О. В., Токмакова І. В., Шраменко О. В. Стратегічне управління: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 272 с.
13. Дикань В. Л. Стратегічні пріоритети розвитку економіки України в умовах зміни світових центрів економічної та політичної влади. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 41. С. 11-16.
14. Дикань В. Л. Українська модель економічної системи як нова концепція розвитку національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 44. С. 11-17.
15. Дикань В. Л. Концепція інноваційного розвитку економіки України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52. С. 9-20.
16. Дикань В. Л., Корінь М.В. Державне регулювання промислового розвитку України . *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 61. С. 9-19.
17. Дикань В. Л., Толстова А.В. Розвиток економіки України на основі принципу рівноправності відносин держави, бізнесу та суспільства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 63. С. 9-19.
18. Дикань В. Л., Шраменко О.В. Стратегічні орієнтири державного регулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу. *Стратегічні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємств у цифровому економічному просторі*: колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2019. С. 47-55.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ:

1. <http://lib.kart.edu.ua/>
2. <http://metod.kart.edu.ua/>
3. www.nbu.gov.ua
4. <http://korolenko.kharkov.com>

5. <http://pidruchniki.com/>
6. <https://zakon.rada.gov.ua/>
7. <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
8. <http://www.ukrstat.gov.ua>

ДОДАТОК 2
ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ
«ВСТУП ДО ФАХУ»

- 1 Визначення поняття «суспільство».
- 2 Поняття економіки як науки.
- 3 Основні класифікаційні ознаки та різновиди економіки.
- 4 Поняття соціальної економіки.
- 5 Основні напрямки соціально-економічної політики.
- 6 Основні економічні школи та їх представники.
- 7 Основні методи вивчення соціальної економіки.
- 8 Поняття системи та її основні властивості.
- 9 Економічна система та її основні сфери.
- 10 Основні підходи вчених до періодизації природного історичного розвитку суспільства
- 11 Економічний та соціальний порядок.
- 12 Сучасні моделі ринкових відносин.
- 13 Потреби та їх види.
- 14 Економічні потреби та економічні блага.
- 15 Економічні ресурси.
- 16 Соціально-економічна ефективність.
- 17 Показники ефективності використання основних фондів.
- 18 Показники ефективності використання трудових ресурсів.
- 19 Показники ефективності використання оборотних засобів.
- 20 Якість продукції.
- 21 Рентабельність продукції та підприємства.
- 22 Поняття власності, основні складові права власності.
- 23 Об'єкти та суб'єкти власності.
- 24 Основні форми власності та характеристика кожної з них.
- 25 Економічні інтереси та їх різновиди.
- 26 Натуральне та товарне виробництво. Основні типи товарного виробництва.
- 27 Поняття ринку, основні об'єкти та суб'єкти, функції ринку.
- 28 Основні класифікаційні ознаки та різновиди ринку.
- 29 Ринкова інфраструктура та її основні елементи.
- 30 Соціальне ринкове господарство.
- 31 Комерційні та некомерційні організації.
- 32 Конкуренція та її основні форми.
- 33 Конкурентний порядок.